

tekst:
**Ton van
Balken**

Het gebied 'De Lieskampen' bestaat uit een afwisseling van bos, grienden en hooilandjes. Vergeleken met de omgeving komen er zeer veel vlinders voor.

De Lieskampen; een boeiend vlindergebied in Rivierenland

Wie denkt er nu bij het radiobereicht 'file voor de brug bij Zaltbommel' aan een interessant vlindergebied in de Bommelerwaard? Niemand toch zeker. Op slechts tien minuten rijden van deze 'beroemde' brug ligt in het rivierenland een prachtig natuurgebied waar opvallende vlindersoorten voorkomen. Jaarlijks worden hier Oranjetipjes, Bonte zandoogjes en grote aantallen Oranje zandoogjes gezien.

Het natuurgebied 'De Lieskampen' ligt bij Gameren. Ten zuiden van dit dijkdorp beginnen de komgronden. Dit laaggelegen kleigebied ligt als een kom in de Bommelerwaard. Vroeger lagen in dit drassige gedeelte overal grienden, rietvelden en eendekooien. Nu de grondwaterstand regelbaar is, zijn alleen op de allerlaagst gelegen komgronden nog grien-

den aanwezig. Zo ook tussen Gameren en Delwijnen. In de jaren zestig is daar bij de ruilverkaveling een aanzienlijk gebied van 250 hectare met grienden en drassige gronden bewaard gebleven en voor een deel toegankelijk gemaakt voor het publiek.

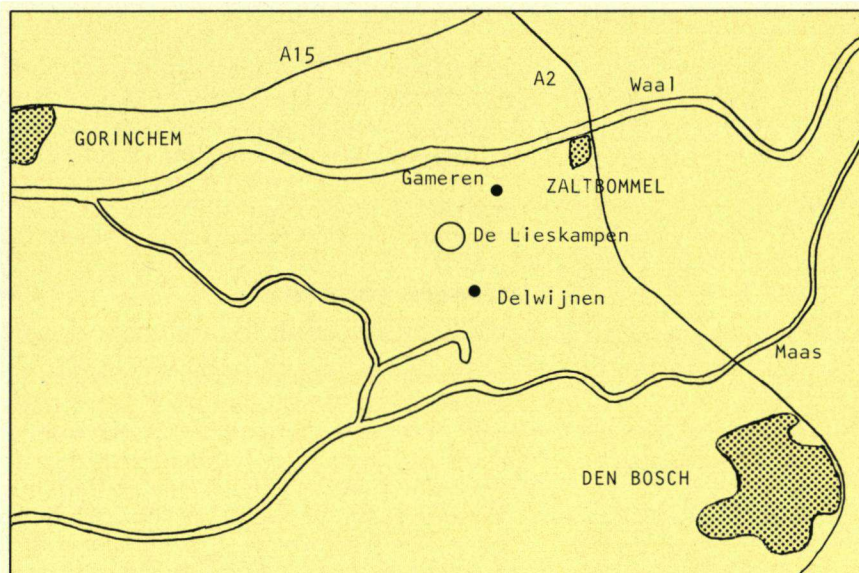
Het meest interessante gebied voor vlinders is 'De Lieskampen'. Dit 45 hectare grote gebied is in beheer bij Staatsbosbeheer en voor iedereen toegankelijk. Het bestaat vooral uit grienden en hooilanden. Een gedeelte van de graspercelen wordt door pony's begraasd. Voor de hengelsport zijn destijds speciale visvijvers aangelegd.

Inventarisaties

De Natuurwacht Bommelerwaard kent 'De Lieskampen' op z'n duimpje. Al verscheidene jaren werden de vogels en zoogdieren in het griendencomplex geïnventariseerd. Zeldzame vogels zitten er niet, maar de dichtheid van veel soorten zoals Fitis, Bosrietzanger en Zwartkop is opmerkelijk. Natuurlijk komt in zo'n terrein ook de Wielewaal voor en broedt er jaarlijks in het populierenbos een Bui-zerd. Dit jaar kwam in de omgeving een

paartje Sperwers tot broeden. Een jong wordt momenteel verzorgd in het vogelasiel van de natuurwacht.

Maar laat ons teruggaan naar de vlinders. In het kader van het vlinderproject in het Rivierengebied werd besloten 'De Lieskampen' ook eens te onderzoeken op de aanwezigheid van dagvlinders. Het natuurgebied ligt zeer geïsoleerd in een uitgestrekt, agrarisch gebruikt gebied. De verwachting was dan ook niet hoog gespannen. In 1993 is het gebied van april tot oktober tien keer bezocht. Elke keer werd een route van 4,5 kilometer door het gebied gelopen. De uitkomst van de inventarisatie was echter opvallend. Er werden 17 soorten dagvlinders waargenomen (zie tabel 1)! In de gehele Bommelerwaard zijn sinds 1950 maar 23 soorten gezien. Daarbij zitten enkele trekvlinders en zwervers zoals de Gele

Tabel 1: In 1993 waargenomen aantallen dagvlinders in 'De Lieskampen'.

Zwartsprietdikkopje	1
Groot dikkopje	2
Oranjetipje	48
Groot koolwitje	13
Klein koolwitje	27
Klein geaderd witje	138
Bruin blauwtje	3
Icarusblauwtje	15
Dagpauwoog	9
Distelvlinder	1
Atalanta	3
Kleine vos	6
Landkaartje	6
Bruin zandoogje	14
Oranje zandoogje	115
Bont zandoogje	15
Argusvlinder	9

luzernevlinder, het Resedawitje en de Koninginnepage. Een aantal van 17 soorten in alleen 'De Lieskampen' is dus behoorlijk veel. Met name het voorkomen van verschillende zandoogjes en natuurlijk het Oranjetipje is opmerkelijk.

Het Oranjetipje

Een griendencomplex met hooilanden vol Pinksterbloemen is natuurlijk ideaal voor Oranjetipjes. In de schaduw van de populierenbossen staat ook de waardplant Look-zonder-look. De rupsen van het Oranjetipje vinden er als ze volgroeid zijn voldoende mogelijkheden om naar veilige en beschutte houtige stengels te kruipen en daar als pop goed de winter door te komen. In 'De Lieskampen' werd in 1993 een vijftigtal Oranjetipjes gesignaleerd. Dit jaar was het aanzienlijk minder: 'slechts' twintig. Zou de slechte

zomer van 1993 daar debet aan zijn? Het maaibeheer is in ieder geval voor de Oranjetipjes geenszins verslechterd. Integendeel, 'De Lieskampen' herbergt het hoogste aantal Oranjetipjes van de hele Bommelerwaard. In de diverse kasteelbossen zoals Brakel, Rossum en Neerijnen komen slechts enkele 'gemarmerde' witjes voor.

Oranje zandoogje, talrijkste soort

Zandoogjes komen overal in ons land voor. Enkele soorten lijken echter moeite te hebben om de 'Grote Rivieren' over te komen. Heel duidelijk is dat voor het Oranje zandoogje. In de 'Atlas van de Nederlandse dagvlinders' is goed te zien dat de soort in het zuiden van het land flink vertegenwoordigd is. In het noorden is dat anders. Pas in Drenthe zien we dezelfde aantallen als in Noord-Brabant. Tot voor kort was ook de Bommelerwaard een witte vlek op de verspreidingskaart van het Oranje zandoogje. De inventarisatie van 'De Lieskampen' in

Ligging van 'De Lieskampen' in het rivierengebied.

Oranje zandoogje op Heelblaadje. Een combinatie die langs de Bommelse Wetering veel voorkomt.

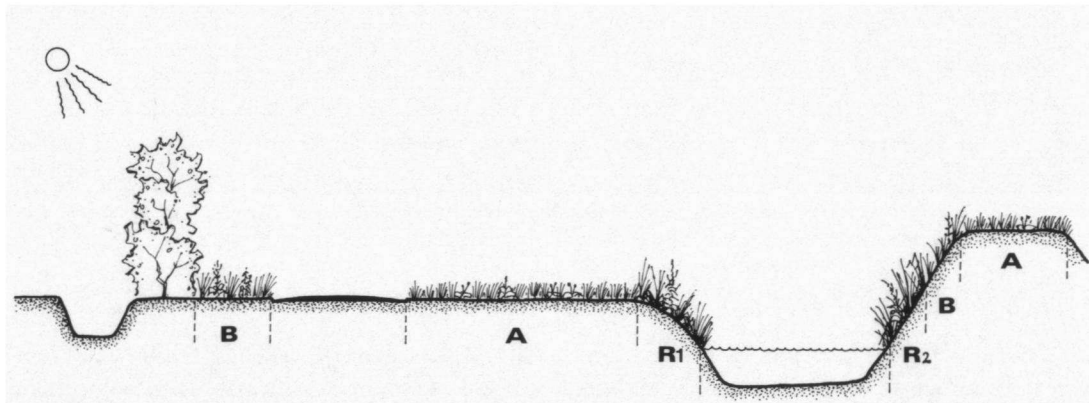
foto: Hannie Joziassie

1993 leverde ruim 50 Oranje zandoogjes op en in 1994 liggen de aantallen nog veel hoger. Op 17 juli van dit jaar vlogen er 249! In 'De Lieskampen' drinken ze begin juli vooral nectar uit Knoopkruid en distels. Wanneer het Knoopkruid eind juli is uitgebloeid en de gele Heelblaadjes massaal gaan bloeien, dan zijn de Oranje zandoogjes pas echt in hun element.

Ander maaibeheer

De Oranje zandoogjes vliegen slechts in een bepaald gedeelte van het natuurgebied: langs de kade van de Bommelse Wetering. Deze kade wordt beheerd door het Polderdistrict. In het kader van het vlinderproject hebben De Vlinderstichting en de Natuurwacht Bommelerwaard een plan gemaakt voor een ander maai-beheer van de bermen en dijken in de Bommelerwaard. De kade wordt nu langs de onderzijde eenmaal per twee jaar gemaaid en op het talud elk jaar en wel na de bloei van de nectarplant Heelblaadje. Op dit moment wordt met de beheerder van de kade overlegd om gefaseerd te gaan maaien, zodat de belangrijke populatie van Oranje zandoogjes zich zal versterken. Het eerste resultaat van het nieuwe maai-beheer lijkt hoopgevend.

Het voorgestelde maaischema voor de berm langs de Lieskampen
A - 2 x per jaar maaien
B - 1 x per jaar maaien
R - om de 2 jaar maaien:
R1 in oneven jaren,
R2 in even jaren.
tekening: Philip Dirkwager.

Andere zandoogjes

Tot voor kort was ook het voorkomen van het Bont zandoogje in de Bommelerwaard nauwelijks bekend. In 'De Lieskampen' is een zestal mannetjes gezien, die elk een territorium bezet hielden. Vreemd genoeg zijn er geen Koevinkjes en Hooibeestjes waargenomen. Wel is het Bruin zandoogje present. Weliswaar in veel lagere aantallen dan zijn oranje medebroeder. De Natuurwacht heeft ook voor het Bruin zandoogje een beter maai-beleid voorgesteld. Staatsbosbeheer overweegt om de percelen waar de vlinder voorkomt niet te maaien maar te laten beweiden door een klein aantal pony's.

Isolatie gaat verdwijnen

Al eerder werd gemeld dat 'De Lieskampen' nogal geïsoleerd liggen in het komgrondegebied. Er zijn geen goede groene verbindingen met de Maas- en Waaldijken aanwezig. In het reeds genoemde vlinderrapport worden tal van maatregelen voorgesteld om de groene linten van de dijken naar de Lieskampen te versterken. Alle gemeenten in het gebied zijn verzocht langs een aantal belangrijke verbindingswegen met brede bermen een gefaseerd maai-beheer uit te voeren. Dankzij de inzet van vrijwilligers van de Natuurwacht lukt dat aardig. In de Bommelerwaard is men in ieder geval hoopvol wanneer het gaat over het behoud van onze Nederlandse dagvlinders. In het jaar 2000 verwacht men 'De Lieskampen' uit zijn geïsoleerde ligging gehaald te hebben.

Vlindervrienden kunnen 'De Lieskampen' het beste eind april of begin mei bezoeken om het Oranjetipje te zien. Half juli is een goede tijd om langs de wetering de vele Oranje zandoogjes te bekijken.

Veel vlinderplezier!

Literatuur

- Natuurwacht Bommelerwaard en De Vlinderstichting, 1993. Vlindervriendelijke inrichting en beheer van de West-Bommelerwaard.
- A. C. van Balken, 1994. Inventarisatie dagvlinders 'De Lieskampen'.
- Tax, M.H., 1989. Atlas van de Nederlandse dagvlinders, Vereniging Natuurmonumenten en De Vlinderstichting.
- Stuurgroep NME., 1993. Vlinderrijk Rivierenland.
- A.C. van Balken, 1978. De Bommelerwaard zien, kennen en waarderen.